

Taha AKYOL

Milliyet Gazetesi Objektif

Tarih: 14/5/2007

Milliyetçilik ve Sadri Maksudi

1930'LAR Türkiye'sinin önemli bilim ve düşünce adamlarından Sadri Maksudi Arsal'ın 50. vefat yıldönümü...

Pazar günü Tarık Zafer Tunaya Konferans salonunda düzenlenen panelde, Sadri Maksudi'nin torunu Gülnur Üçok, fotoğraflarla onun hayat hikâyesi etrafında, dönemlerin tarihini anlatıyor.

Rusya'nın Kazan eyaletinde 1878'de başlayan bir hayat. Medrese eğitimi, ardından Rus lisesi, bu yolla Batı kültürüyle temas ve milli bilinçlenme. Paris'te hukuk eğitimi...

Çarlık Rusya'sında "milli medeni muhtariyet" sloganıyla yürütülen kültürel Pan-Türkizm... Öncü isimlerinden biri Sadri Maksudi Bey. Ve Bolşevizmin kanlı yumruğu...

1920'de Paris'e yerleşiyor. 1924'te "Türklüğün yeni merkezi" Ankara'ya geliyor. 1925'te açılan Hukuk

Fakültesi'nde "Türk Hukuk Tarihi" dersleri veriyor. Panelde konuşan Prof. Ahmet Mumcu, bizde hukuk tarihi ilmini Sadri Maksudi'nin kurduğunu anlatıyor.

Ve 1930'lar, Kemalizmin dil ve tarih çalışmaları. Sadri Maksudi 1930'da "Türk Dili İçin" adlı kitabını yayımlıyor, Atatürk'e sunuyor. Prof. Ahmet Bican Ercilasun, Atatürk'ün dile ait bazı konuşmalarında Sadri Maksudi'ye benzer ifadeleri anlatıyor.

Tarih kongresi

Panelde benim konum, Sadri Maksudi'nin milliyetçilik anlayışının evrimiydi.

Sadri Maksudi'nin 1932'de toplanan "Birinci Türk Tarih Kongresi"ndeki fevkalade akademik konuşmasını anlatıyorum. "Tarihin Âmilleri" (faktörleri) başlıklı konuşmadan bir paragraf:

"Medeniyet seviyesi yükseldikçe, toplumsal hayatta manevi, spiritüel faktörlerin etkisi yükseliyor. Fizik faktörlerin rolü ikinci dereceye iniyor..."

Sadri Bey ırkçılığı eleştiriyor, reddediyor. En çok "büyük idealler"in, "iktisadi faktörler"in ve "büyük şahsiyetlerin" rolünü vurguluyor. "Büyük şahsiyetler"in tarihteki rolüne en büyük örnek olarak "Büyük Gazi Hazretleri"ni gösteriyor tabii...

Ama Sadri Maksudi Bey, dönemin havasına uygun olarak, "büyük Türk ırkı" gibi ifadeler de kullanıyor, hatta "bugünkü Türklerin selefleri olan brakisefal ırk"ın medeniyete en çok hizmet eden ırk olduğunu söylüyor! Büyük alkışlarla karşılanıyor.

Dilcilik konusundaki bir görüş farkı yüzünden Sadri Maksudi Bey aleyhine kampanya açılıyor, kenara itiliyor, maalesef dil çalışmalarına iştirak ettirilmiyor!

'Bugünkü milliyetçilik'

1950 yılında onu Demokrat Parti milletvekili olarak görüyoruz. Türkiye adına Avrupa Konseyi çalışmalarına katılıyor. 1955 yılında "Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları" adlı eserini yayımlıyor; olgunluk çağı eseri...

"Bugün kültürlü milletlerde görmeyi arzu ettiğimiz milliyetçiliğin özellikleri"ni sayıyor. Birkaç tanesi şöyle:

"Bugünkü milletçilik rasyoneldir, akla, mantığa uygundur.

Bugünkü milliyetçilik sosyolojik ve psikolojik esaslara dayanır: Kan tahliliyle uğraşmaz, kafataslarının şekliyle de ilgilenmez. Muayyen bir millete bağlılık hissi, bugünkü milliyetçiliğin esasıdır.

Bugünkü milliyetçilik hürriyetçidir, liberaldir.

Bugünkü milliyetçilik demokratiktir..."

Ve Sadri Maksudi Bey, "milletlerin egemenlik ve bağımsızlığı ile telif edilebilen" bir Avrupa birliğinin mümkün olduğunu anlatıyor, 1955'teki kitabında...

Evrim çizgisi belli; söze gerek yok!

Rahmet ve saygıyla anıyorum.

t.akyol@milliyet.com.tr